

Fiskavirking og framtíðin

Oddagrein

SPURNINGURIN um framtíðina hjá Fiskavirking er størsta álvarsmálið í hesum døgum og hevur kanska verið tað í fleiri ár. Nú Fiskavirking er komið út í fíggarligar trupulleikar skal ein loysn finnast so ella so. Ein ætlan liggur á borðinum, har Framtaksgrunnurin skal til at koyra einar hálvtrundrab milli-ónir kr. í fyrirkoma. Tað ljóðar, at Fiskasalan og Fiskavirking skulu til at renna saman aftur í eina eind ella heild.

ROK er á tí politiska leikvøllum, nú tað frættist umv egið, at arbeiðt verður við eini loysn, sum ikki er í tráð við hugsanina hjá nógvum av tingmonnum. Men okkurt bendir á, at avtalur, sum eru gjørdar við danir og um reglugerð fyri Framtaksgrunnin umframt at tað eru kreditorarnir, sum hava síðsta orðið, ikki kunnu broytast av politikarunum.

EIN meiriluti í samgonguni sigur seg ikki kunna góðtaka mannagongdina og tað, sum er við at henda. Álagt er lógmanni at greiða hetta málið. Spurningurin er tí, hvat hann fer at gera. Ger hann einki við tí grundgeving, at hetta er ikki eitt mál sum politikararnir skulu ella kunnu leggja seg út í, so kunnu vit rokna við tveimum tingum: antin verður samgonguslit ella yppa somu menn, sum hav a leikað mest í, bara øksl og hugsa, at nú hava teir í hvussu er vist veljarum, hvat teir meina. Ein annar møguleiki er, at vit fara at siggja uppreistur í sambandsflokkinum, har endin kann verða, at formaðurin verður settur frá. Hetta var í hvussu er tað, sum lá í kortunum, tá hann herfyri hótti við at skriva út val.

EINGIN ivi er um, at hetta er ein tor fæst. Fram má farast við størsta varsemi, við álvara og skili. Í síðsta enda eru tað teir kreditorarnir, sum gera av, hvat skal henda. Og hvat teir hava í kvittanum vita vit ikki. Hver veit, um ikki tann møguleikin verður umrøddur at lata onkr um stórum og ovurrikum felagi í útlandinum allan føroyska fiskiðnaðin til keyps. Hetta kann jú gerast via strámen, um tað er neyðugt.

VIT nevna hetta ikki fyri at ræða teir av okkara egnu, sum fegnir vilja yviraka virki frá Fiskavirking. Men rætt er at vísa á henda vandan, um ein kann kalla tað so. Vit meta tað vera rætt at víðgera hetta álvarsmáli á hægsta stigi, men tað ber so ikki til, at fólkafloksmenn í landsstýrinum rópa í eyst, tá sambandsløgmaðurin lurtar í vest. Løgmaður má og skal til at víðgera hesi tingini sakliga og opið við bæði landsstýrið og lögtingsumboð. At vit fáa eitt tjak nú um framtíðina hjá fiskiðnaðinum og helst eisini støðni hjá flotanum er bæði rætt og rimuligt.

SPURNINGURIN um Fiskavirking er eitt dømi um eitt mál, har ov nógv hevur verið tagt og krógvað burt. Men altaverandi er, at tað ikki verður rumblað politiskt við hesum álvarsmáli. Tíðin er komin hartil, at málið um Fiskavirking verður tikið til almenna víðgerð - uttan mun til hverja ávir kan henda kann hava á avgerðirnar hjá kreditorunum. At málið ikki er einfalt vita vit, tí neyvnan kann vera rætt at leggja upp til kaos og anarki á okinum. Her mugu verða skipað viðurskipti, og ein grundtáknin við Fiskavirking at savna kreftirnar heldur enn at spjæða tær, eigur eisini at víga tungt í víðgerðini av málinum. Tað er í hvussu er nakað, sum ein ikki eigur at siggja burtur frá.

Vónandi er ikki endalig stóða tikið, áðrenn til ber at fáa eitt tiltongt aðalorðaskifti. Spurningurin um fiskiðnaðin og tey mongu virkini kring landi er ein so vitalur spurningur fyri lokalsamfelagini, at hesi mugu verða tikið við uppá ráð so ella so. Tú fær ikki eitt vælfingrandi vinnulív og samfelag hevur tú ikki fólkivið tær. Og hetta er nakað, sum eigar og fólk í leiðandi sessum mugu taka til eftirtektar. Eitt eru búskaparlígi tölur og metingar nar, eitt annað eru menniskjuni, sum skulu virka á staðnum. Hetta er alt nakað, sum má og skal siggast sum ein heild. Latíð okkum nú fáa sum frægast burtur úr. Dreipið ikki tað, sum er bygt upp og sum er skilagott at varðveita, men forðið heldur ikki fyri broytingum, sum eru sunnar og góðar fyri lokalsamfelagini og fyri Føroyar sum heild.

Lesarabrøv

Vælmeint ískoyti til Tormóð Dahl

Tormóður, tú tekur mær tað ikki illa upp, at eg skoyti ein stubba upp í títt yvirlit yvir søgu SEVs.

Tað datt mær í huga, tá ið eg las byrjan tina til hesa útgreining í Sosiálinum týsdagin, at søga SEVs, sum tú sjálvandi veitst, men helst ikki leggur í at fara so út í æsir um, gongur longur aftur enn til 1935.

Rætt er sjálvandi tað, at felagsskapurin SEV hevur sínar røtur aftur í hesi ár. Men smá triati ár framm-anundan hevði eldhugaður og hugsjónarríkur maður borið fram og var eisini farin undir at fremja hugskot um vatnorkuverk í Vestmanna, sum ikki bert skuldi veita ljós og hita í heimini víða hvar, men eisini fáa í lag ein ídnað bæði til fiska- og til ullveruvirki í Føroyum.

Hann hevði í Noreg sæð hvat samfelagsligt gagn, ið kundi vinnast úr fossamegi, og tí birtist í honum dreymin um at kunna gagnnýta ta fossakraft, sum hann so mangan sá og hoyrði leika í egnum haga, til frama fyri bygd og land.

Honum tókta tað rimuligt at heita á teir serkenastu á

hesum øki um at skipa fyri hesum ætlanum, og ongín var í hesum fremri enn júst norðmenn. Tó var hetta at lata menn uttan fyri ríkismark sleppa framat sum serfrøðingar í Føroyum ikki minni viðbrekið mál tá heldur enn nú.

Ikki kundi hann annað enn fylgja Jóánnesi bónda

– teir vóru vinmenn frá ungdomsárum – í hansara tjóðskaparliga og framburðshugaða vekingarvirksemi. Hetta gjørdist honum mesti meinbogi, ja, at enda hansara persónligi undirgangur.

I ár fegnast íslendingar um, at menn har longu fyri 75 árum síðan høvdu hugflog og áráði til at fara und-

ir at vinna sær el-megi úr fossakraft. Móðir mín minst, ikki uttan beiskleika, tá ið tey Har Frammi á Heugum í 1921 finga telegramm frá vinum í Íslandi, at nú lýsti í Reykjavík. Føroyingar høvdu tá havt møguleikan at verð síni 10 ár fyrr enn íslendingar á hesum týðandi øki.

At bróðursonurin Harry Fonsdal – føddur og upp-vaksin, javnan við fossaduninum í oyrum, inni á Fjørð – útbúgvin verkfrøðingur tók uppaftur hugsjónina um eitt Fossáverk, var tí ikki nøkur tilvild. Hansara lutur í hesum máli fekk tó, so sum Tormóður so mangan hevur havt á máli, eina syndarlaga lagnu, átok henni um ikki so sár sum hjá farbróðurinum.

Haldi tað ikki vera meira enn rimuligt, at navnið á Ólavi bónda á Heugum og tann skilaleysa víðferð, honum varð fyri av samtíðini, verða havd á órði í so mongum samfelagsligum høpi – ikki minst, tá ið tað snýr seg um søgu SEVs.

Ólavur Hátún

Hvør arbeiðir í lastini?

Eitt dulnevnt lesarabræv í Dimmalætting 18. sept. um, at sjúkrasystirnar sjálvar hava biðið um DIOS-kanningina, má vera skrivað av onkrum, sum ikki hevur sett seg inn í hetta mál. Fari at biðja teg gera hetta. Les eina grein í Dimmu fríggjagudin 13. sept., sum eitur **Burturspiltar kanningar**, so veitst tú eitt lítið sindur um tað, sum er farið fram.

Hvat heldur tú, at føroyingar høvdu sagt, um danska stjórnin hevði biðið Den Danske Bank um at fáa eitt privat felag at gera bankakanningina? Og at Den Danske Bank sjálvar skuldi gjalda kanningina og sjálvar gera arbeiðssetningin, sum privata felagið skuldi arbeiða eftir? Hetta er júst tað, sum er hent. Sjúkrahússtjórnin, sum sjúkrasystirnar kravdu burtur saman við Pál Weihe, hevur sjálvar sett kanningina í verk av sær sjálvum og Landsjúkrahúsinum annars!

Annars kann væl vera, at viðkomandi vil provokera okkum sjúkrasystir til at vakna við og handla her og nú. Um so er, dugdi tú væl

at skriva, tí alt, tú hevur uppá hjartað, eru ósannindi frá enda í annan. Veit fyri vist, at ongín sjúkrahjálpari kann skriva slíkt tvælt.

Tá vit sjúkrasystir nú gera vart við okkum, er tað í evstu lútu. Tíðin er komin til at maður og kona mugu samstarva á jøvnum fœti innan sjúkrahúsvirkið eins væl og heima. Hvat er so sjúkrarøkt? Jú, bestu myndina fáa vit við at taka eitt heim sum fyrimynd. Frá morgunstundin av er tað mammann, sum tekur sær av teim praktisku tingunum og leggur dagin til rættis til frama fyri alt húskið. Maðurin fer jú til arbeiðis. Tað arbeiðið, sum síðan verður gjørt restina av degnum, er til trivnað fyri alla familjuna, bæði gomul og ung. Ja, sjálvt um náttúra er tað mammann, sum aloftast tekur sær av børnunum, tá tey eru sjúk, spýggja, hava piss-á í songina, ella vaknað av ringum dreyum. Hetta er tað, alt snýr seg um. Pápin skal jú til arbeiðis. Okkara starv, bæði í heimi og á arbeiðsplássi, kann ikki bara kallast eitt *innantómt* hugtak ella *hotelfunktion*, sum

Pál Weihe so professionelt tók til.

Nú vil Axel Nolsøe, stýrður av Pál Weihe og Høga Joensen, seta »kona« undir administratión við ongum rættindum, og tað finnur ongín seg í í dag. Tískil endar alt í einum rúðuleika. Fyri 30 árum síðan bar hetta til, men ikki nú vit skriva 1996.

Eg ivist stórliga í, um læknarnir nú hava tað so gott við einum læknastjóra, sum er so diktatoriskur. Enn halda teir saman, men hvussu leingi man tað fara at verða? Tíbetur hava vit góðar læknar enn, sum eru so mikið at sær kommir, at teir duga at siggja, at ein kvinna má verða við teirra lið at gera tað praktiska arbeiðið líka so professionelt sum teir gera sítt. Ikki fyrr enn tá er arbeiðið væl úr hondum greitt. Vit fara gleðiliga niður í lastina – sum ein lækni einaferð tók til – at arbeiða, men vilja hava fulla viðurkenning fyri hetta. Tí má ein sjúkrasystirastjóri setast. Bert er at vóna, at hann ikki verður líka ráðslisgur sum læknastjóri.

Vit mugu vita, hvat gongur fyri seg í ovastu leiðsluni, ikki bara sjúkrarøktarlíga, men allar avgerðir, sum hava við sjúklingar og starvsfólk at gera. Soleiðis, at vit kunnu forða fyri, at tey veiku og sjúku skulu gjalda fyri læknanna maktgirnd. Ongín hevur gloymt tær skelkandi uppsagnirnar av sjúkrahjálparam og sjúkrasysturum í '92, sum bara ovasta leiðslan var vitandi um, og sum vórðu framdar ein fyrrpart. Einaans spariing og skerjingar innan øll onnur arbeiðsøki enn teirra egnu.

Úttalísini hjá Jan Jespersen, skurðlækna, í Útvarpi Føroya eru ikki verd viðmerkingar. Tað hann segði, sigur meira um hann sjálvan, enn um tær »anarkistisku« sjúkrasystirnar.

Til seinast ein spurningur til landsstýrið: undir hvørjum fortreytum bleiv Pál Weihe settur og hvussu ljóðaði starvslysingin?

Ann Hovland
sjúkrasystir á E3